

Izvorni znanstveni rad
UDK 94 (497.5 Lastovo) "1602"
Primljeno: 23.11.2004.

LASTOVSKI POBUNJENICI 1602. GODINE

NENAD VEKARIĆ

SAŽETAK: U lokalnoj konstelaciji odnosa snaga i interesa jedna skupina dobro pozicioniranih starosjedilačkih lastovskih plemića, na čelu s potomcima župana Desislava, nametnula se i stvorila jedan vid oligarhije. Toj oligarhiji suprotstavila se druga skupina plemića, ostvarujući protutežu uz pomoć centralne dubrovačke vlasti koja lastovsku oligarhiju doživljava kao opasnost za suverenitet nad otokom. Stavljena pod kontrolu, nezadovoljna vladajuća skupina pokušava vratiti pozicije. Svoju borbu artikulira kao otpor protiv ugrožavanja otočke autonomije, pokušavajući proširiti krug svojih pristalica na otoku, u čemu djelomično i uspijeva. Vidjevši da u okviru Dubrovačke Republike nema šanse da se vrati na stare pozicije, koristi mletačke aspiracije i uspijeva sredozemnu velesilu involvirati u sukob koji joj u tom trenutku nije u interesu. U konstelaciji tadašnjih europskih odnosa pobunjenička akcija je osuđena na neuspjeh. Unatoč vojnoj inferiornosti i vojnom porazu, Dubrovačka Republika zadržala je otok, oligarhija je uništena, a autonomija Lastova u stvarnosti ograničena.

Uvod

Lastovska buna 1602. godine i popratni događaji koji su pratili tijek bune, kao i njezine posljedice, obrađeni su u historiografiji.¹ Poznat je povod (često

¹ Šime Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.« *Rad JAZU* 53 (1880): 94-185; Antonije Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija i slobodne plovidbe prema Mlečanima početkom XVII. vijeka.« *Glasnik dubrovačkog učenog društva "Sveti Vlaho"* 1 (1929): 84-117; Jovan Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*. Beograd: SKA, serija prva, knj. III, sv. 1, Zbornik za istoriju jezika i književnost srpskog naroda, treće odeljenje, knj. IX, 1939: 22-163; Marin Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.« *Anali Historijskog instituta JAZU u*

Nenad Vekarić, znanstveni je savjetnik Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Adresa: Zavod za povijesne znanosti HAZU, Lapadska obala 6, 20000 Dubrovnik. E-mail: nenad.vekarić@du.htnet.hr

prikazan kao uzrok) bune: uvećanje obveza koje je dubrovački Senat, odlukom od 22. studenog 1601. godine, nametnuo Lastovcima (uvećanje kneževe plaće sa 75 na 200 škuda; obveza da se sagrade dva zatvora - jedan muški, drugi ženski; popravak kneževa dvora, obveza redovne straže u Kaštelu po danu i po noći itd.).² Poznata je i konstelacija odnosa glavnih protagonista: Mletačke Republike, koja gaji aspiracije da stavi otok pod svoju kontrolu, i Dubrovačke Republike, koja ima teškoća u kontroli svog najudaljenijeg posjeda. U okviru takve konstelacije odnosa, interpretacija uzroka pobune svodi se na crno-bijeli prikaz krivnje. "Pro dubrovačka" interpretacija, koju će zastupati dubrovački kroničari, a za njima i Antonije Vučetić, imat će podlogu u interpretaciji samog dubrovačkog Senata, koji će krivnju prebaciti na same Lastovce koji "bjehu privikli na nered i na vrijeđanje tuđih prava" i tako "naučni na nered, biše zavedeni od nekih smutljivaca i zlikovaca, a nadasve od nekih popova, i odlučiše da se predadu Mlečanima".³ Povjesničari koji su se kasnije bavili analizom lastovske bune neće prihvatiti taj stav nego će prilično jednostrano svu krivnju prebaciti na mletačku ekspanzionističku politiku (Jovan Radonić),⁴ koja je neprekidno zastupajući "načelo da svi otoci u Jadranskom moru na neki način pripadaju njima" "u stanovitim zgodama" htjela tom svom stavu "dati konkretni sadržaj" (Vinko Foretić)⁵ ili dubrovačku "centralističku politiku kakva je bila i u drugim knežijama ne uvažavajući pri tom uvijek domaći statut i stoljetnu praksu autonomije" (Josip Lučić),⁶ odnosno "dugogodišnju nezainteresiranost Dubrovačke Republike za otočke unutrašnje probleme, a posebno nametanje njezine volje" (Tonko Jurica)⁷ ili, kako će kazati Marin Lucijanović: "ne možemo pronaći nikakav drugi povod uzbune, osim ljubomornog čuvanja starih statutarnih pravica i gospodarskih povlastica, koje su im ove zajamčivale",⁸ a koje je

Dubrovniku 3 (1954): 253-295; Vinko Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808., II*. Zagreb: NZMH, 1980: 80-84; Radovan Samardžić, *Veliki vek Dubrovnika*. Beograd: Prosveta, 1983: 17-43; Josip Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«, u: *Lastovski statut*. Split: Književni krug, 1994: 61-70; Tonko Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*. Lastovo: Matica hrvatska Lastovo, 2001: 115-140.

² M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 262.

³ A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86.

⁴ J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: V.

⁵ V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808., II*: 80.

⁶ J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 62.

⁷ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 122.

⁸ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 261.

Dubrovnik izmjenama pravila 1601. godine “bezobzirno” narušio (Šime Ljubić).⁹

U svim tim interpretacijama uloga Lastovaca krajnje je pojednostavljena. Ili su “smutljivci naučni na nered” koje treba “dovesti u red” ili su “gupčevski” borci protiv hegemonije jednog specifičnog feudalnog sustava Dubrovačke Republike, kojima se kao pijunima manipulira u kontekstu dubrovačko-mletačkog nadmetanja.

No, nije li to ipak pojednostavljen pogled na tadašnja zbivanja?

U ovom radu pokušat ću, koliko to izvori dozvoljavaju, identificirati pobunjenike kako bismo mogli spoznati unutrašnje razloge pobune i utvrditi na koji je način u okviru lastovskog pučanstva došlo do oblikovanja skupina *pro et contra*.

Skupinu od 36 pobunjenika, koje identificiraju arhivski dokumenti u početku pobune 1602. godine, a koja se s Lastova uputila na Korčulu kako bi otok predala Mlečanima, predvode tri lastovska svećenika - Marin Stjepanov, Frano Paskov i Marin Bartulov. Prva dvojica zadavljena su u dubrovačkoj tamnici. Uz bok im je Lukša Antičin.¹⁰ Dana 13. kolovoza 1602. osuđeni su na smrt kolovođe: Antun Bartulov, Pasko Antica, Vitko Lukšin Antica, Pasko Marinov, Ivan Mariničin i Matija Dumfrankov, kao i njihovi sudrugovi: Ilija Paskvin, Antun Đurović, Cvjetiša Ivanov, Lukša Marinov Frnjiz, Ilija Antunov Kučičić, Marin Lazarov, Marin Jakobov, Antun Šoljatović, Marin Ivanov Graničić, Kuzma Živićev, Tonko Lučin Tomašinović, Ivan Kolendin, Luka Voić, Luka Rešić, Petar Ilijin Perić, Frano Viceljtin Masarović, Kuzma Masarović, Ivan Lučin Marinica, Antun Ivanov Santolo, Ivan Lučić Lucijanović, Ivan Antunov Perić, Marin Đivojević, Jakov Marinov Birović, Antun Vasiljev, Bogdan Kolendin i Petar Antunov Prceljev.¹¹

⁹ Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 114.

¹⁰ *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina, Zagabriae*: JAZU, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium 14, digessit Speratus Nodilo, 1883: 140 (*un Lagostano chiamato Luxsia*); A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 87; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 27; M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 263; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 64. Lukša se ne spominje u popisu pobunjenika koji su otišli na Korčulu.

¹¹ Popis pobunjenika objavili su A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86, uz više krivih čitanja prezimena (Lučićić, Šuljata, Divićev, Resić, Divojević, Pirović, Perceljev) i J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 35 (krivo čitajući: Birošić, Lučićić, Mastarović).

Pobunjenici su označeni prezimenom (21) ili patronimom (15). Osobe označene patronimom identificirao sam putem genealoške analize i odredio im tadašnje prezime (označeno masnim slovima bez zagrada). Svim pobunjenicima utvrdio sam i rodovsku pripadnost (označenu masnim slovima u uglatim zagradama).¹² Također sam pokušao utvrditi i srodnost između pojedinih pobunjenika, te njihov status. Pritom sam za osobe iz povlaštenog kruga rabio termin *plemić*, ne ulazeći u raspravu je li to doista plemstvo u pravom smislu. Naime, to plemstvo bilo je priznato jedino u okvirima lastovske Zajednice (taj termin rabi se i u *Lastovskom statutu*), a definirano je 1367. godine zatvaranjem Vijeća, kada je izabrana skupina od 20 vijećnika s doživotnim statusom, te uspostavljanjem rigoroznih pravila za ulazak u to Vijeće. Na mjesto umrlog vijećnika Zajednica će većinom glasova izabrati novog, koji ne mora biti samo dobar i podoban, mudar i koristan, nego i “rođeni Lastovac”, “nipošto stranac”, kojemu su i otac i djed s očeve strane bili vijećnici.¹³ S tom klauzulom skupina izabranih vijećnika, odnosno njihovih rodova, doista je dobila obilježja plemstva, ne samo formalno nego i stvarno. Naime, vijećnici su obnašali sve najvažnije funkcije na Lastovu i jedino su se iz tog kruga imenovali suci.

Kolovođe pobunjenika

1. Svećenik Marin (Maroje) Stjepanov/**DESIŠLAVIĆ-PRIMILIĆ/ČIKUT** (oko 1525-1602), sin je Stjepana Čikuta i Stane, kćeri Kolende Dragosaljića Uvetića. Pripadnik je plemićkog roda Desislavića,¹⁴ dakle, potomak župana Desislava iz 13. stoljeća, odnosno njegova unuka Primila Bogdanića po kojem je ogranak Desislavića dobio prezime Primilić. Marinov djed Maroje Matkov Primilić prvi je nosilac prezimena Čikut.¹⁵ Svećenik Marin jedini je muški

¹² Genealoški kontinuitet većeg broja lastovskih rodova može se pratiti i tri stoljeća prije bune. Budući da u tom razdoblju sustav prezimena još uvijek nije stabilan, prezimena se lako mijenjaju. U najvećem broju slučajeva osobe u doba bune ne nose više izvorno rodovsko prezime.

¹³ *Lastovski statut*, glava XLIX.

¹⁴ Od Desislavića još potječu ogranci Grozanić, Marićević, Vlahojević i Sokolić.

¹⁵ Marinov djed Maroje Matković, zajedno s Dragošem Žuvanovićem, izabran je u Vijeće dvadesetorice 1483. godine. Nakon što je utvrđeno da je prilikom izbora načinjena greška, obojica su isključena. Godine 1489. u Malom vijeću u Dubrovniku odlučeno je da se potvrdi i osnaži njihov izbor u Vijeće: “Jer kada su Komuna, suci i čitava lastovska Zajednica njih izabrali i kada su nakon izbora imenovani i stvarno ušli u službu spomenutog Vijeća i nakon što su u toj službi i na toj dužnosti bili preko 16 mjeseci mirno i spokojno, izgledalo bi pretjerano isključiti iz toga Vijeća navedenog Dragoša i Maroja kad već nitko od njih nije počinio nikakvu grešku i kad se

nasljednik svog oca Stjepana,¹⁶ koji je ostavio oporuku 19. studenog 1558. godine.¹⁷ Imao je četiri sestre: Martu (+oko 1543), ženu Antuna Marinovića Budislavića (iz roda Galčić), Luciju (+oko 1560), ženu Ostoje Boškovića (iz roda Kunzulić), Bijelu i Paulinu (+oko 1593), ženu Bartula Marinovog Grdobića. Kao voditelj lastovske kancelarije, lišen je 1581. godine službe zbog nepravilnosti u vođenju kancelarije. Istodobno je dubrovačko Malo vijeće donijelo odluku da službu kancelara na Lastovu može obavljati jedino svjetovnjak.¹⁸ Razvlašteni kancelar jedan je od kolovođa lastovske bune 1602. godine. Uhićen je i zadavljen u dubrovačkoj tamnici 13. kolovoza, zajedno s još jednim lastovskim svećenikom, Franom Paskvićem.¹⁹ Ostavio je oporuku 13. prosinca 1600. godine.²⁰ Marinovom smrću izumrla je obitelj Čikut, a kuću u Grmici naslijedio je nećak (sin Marinove sestre Pauline) Antić Bartulov Grdobić (rodočelnik ogranka Antićević).

2. Svećenik Frano Lukšin /**LUKŠIĆ/ PASKVIĆ** (oko 1530-1602), sin je Lukše Paskvića i Đivane, kćeri Maroja Živkovića. Pripadnik je plemićkog roda Lukšić, ogranka Paskvić.²¹ Franov stric, svećenik Pasko Marinović, kao

uzme u obzir da Dragoš i Maroje nisu ušli u spomenuto Vijeće zaobilaznim putem niti silom, već na temelju izbora od čitave Zajednice čemu se ništa ne može prigovoriti. Ona je morala biti opreznija u izboru Dragoša i Maroja, ali kada ih je već izabrala i imenovala i kad su već primili tu dužnost i dugo vremena obnašali službu vijećnika u spomenutom Vijeću, ne mogu pravno bez ikakve krivnje biti lišeni nje.” (*Lastovski statut*, glava LXXXVIII). Maroje Matković (Čikut) jedan je od lastovskih poslanika pred dubrovačkim vlastima 1497. godine, u vezi naredbe o zakupu i zalogu nekretnina (*Lastovski statut*, glava XCIX). Godine 1509. je sudac (*Lastovski statut*, glava CIII).

¹⁶ Marinov otac, Stjepan Marinović (Čikut), lastovski je poklisar u Dubrovniku u vezi naredbe o štetama koje nanese životinje (*Lastovski statut*, glava CIII).

¹⁷ *Testamenti di Lagosta*, dalje: *Test. La.*, ser. 91.3, sv. 5, f. 17-18, Državni arhiv u Dubrovniku, dalje DAD.

¹⁸ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 282; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 114, 117.

¹⁹ *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina*: 142-143; Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 115; A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86, 89; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 25, 32, 40-45; M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 263; R. Samardžić, *Veliki vek Dubrovnika*: 19; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 63; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 119.

²⁰ *Test. La.* sv. 6, f. 44'-45.

²¹ Rodočelnik Lukša Marinović sudac je 1458. godine prilikom donošenja odluke o postavljanju pudara (*Lastovski statut*, glava LXXXI). Od roda Lukšić potječu ogranci s prezimenima Paskvić, Donživković, Grzelinović, Damjanović, Despotović, Pasquali, Škratuljić i Fantela. Frano je iz ogranka Paskvić, koji je dobio prezime po njegovom predjedu Pasku Lukšiću.

zastupnik lastovske Zajednice angažirao je 1517. godine gruškog zidara Nikolu Milovtića za izgradnju apsida u crkvi Sv. Marije u Polju.²² Franov otac Lukša načinio je oporuku 1569. godine. Svom sinu svećeniku Franu nalaže da bratu Marinu dade polovicu pokretnina koje je naslijedio od strica svećenika Frana, ukoliko želi naslijediti polovicu očeve stoke. Ako pak želi dobiti polovicu očeva imanja, treba bratu dati polovicu kuće u Zvijezdićevoj ulici u Dubrovniku, koju je Lukša kupio zajedno s bratom svećenikom Franom, ali je nisu podijelili.²³ Marin Lukšin Paskvić u svojoj oporuci 1586. godine²⁴ tvrdi da je njegov brat svećenik Frano prigrabio svu očevu i majčinu, kao i imovinu stričeva svećenika Paska i svećenika Frana.²⁵ Kao jedan od kolovođa lastovske bune 1602. godine, svećenik Frano Lukšin Paskvić uhićen je i zadavljen u dubrovačkoj tamnici 13. kolovoza, zajedno s još jednim lastovskim svećenikom, Marinom Stjepanovim Čikutom.²⁶ Prema *Anonimu*, prezime mu je bilo Lacman,²⁷ ali u dokumentima lastovske kancelarije to se prezime ne spominje. Uz brata Marina, Frano je imao i pet sestara: Rusu, Slavu (udanu za Anticu Ivanovića iz ogranka Siračić), Marnu, Anicu i Katarinu. Nasljednik njegove imovine je pranećak (unuk sestre Slave), također kolovođa bune, Pasko Antica.²⁸

3. Svećenik Marin Bartulov /**VERAMENTIĆ-SKVRAKE/ GRDOBIĆ** (*oko 1570), sin je Bartula Grdobića i Pauline, kćeri Stjepana Čikuta. Pripadnik je plemićkog roda Veramentić, ogranka Grdobić.²⁹ Nećak je svećenika Marina Stjepanovog Čikuta (br. 1). Izbjegavši uhićenje sklonio se u Rimu odakle

²² Cvito Fisković, »Lastovski spomenici.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 16 (1966): 66; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 412.

²³ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 117.

²⁴ *Test. La.* sv. 5, f. 139^v-140.

²⁵ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 117.

²⁶ *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina*: 142-143; Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 115; A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86, 89; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 25, 32, 40-45; M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 263; R. Samardžić, *Veliki vek Dubrovnika*: 19; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 63; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 119.

²⁷ *Annales Ragusini Anonymi item Nicolai de Ragnina*: 142-144 (Frano Paskvalićević Lacman).

²⁸ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 117-118.

²⁹ Vinogradi obitelji Veramentić spominju se 1467. godine u oporuci svećenika Antuna Nikolinog (*Test. La.* sv. 14, nepaginirano, oporuka Don Antuna Nikolinog). Rod je imao nadimak Skvrake. Kasnije se rod razvio kroz nekoliko ograna s prezimenima Skvrake, Grdobić, Marojević, Grbin, Antićević i Višković.

je rovario protiv Dubrovnika.³⁰ Kada su Dubrovčani 1607. godine poslali 276 vojnika i zidara na Lastovo i srušili tvrđavu (Kaštel), Marin Bartulov o tome je izvijestio Mlečane.³¹ Uz dva brata - Maroja (pretka ogranka Grbin) i Antića, također jednog od kolovođa bune (br. 4), imao je i tri sestre - Luciju, udanu za jednog od kolovođa, Paska Marinovog Lukšića (br. 8), Martu i Slavu, udanu za Antuna Lukinog Marinicu. Ne zna se kada je umro, no nalazi se na Lastovu i poslije bune. Godine 1617., zajedno s bratom Antićem i nećacima od trećeg brata pok. Maroja, umješač je u postupku oko nasljedstva šurjaka Antuna Lukinog Marinice.³²

4. Antun (Antić) Bartulov /**VERAMENTIĆ-SKVRAKE/ GRDOBIĆ** (oko 1570-1623), sin je Bartula Grdobića i Pauline, kćeri Stjepana Čikuta. Stariji je brat svećenika Marina (br. 3), a nećak i nasljednik svećenika Marina Stjepanovog Čikuta (br. 1). Rodočelnik je ogranka koji će se kasnije zvati Antićević. Oženio se Lucijom, kćeri Mata Bogdanovića Masarovića i imao tri sina i jednu kćer. Jedan je od kolovođa pobune 1602. godine,³³ a nakon bune nalazi se na Lastovu. Vijećnik je 1618.,³⁴ a umro 1623. godine.³⁵

5. Pasko /Antičin/ /**SIRAČIĆ-SENKOVIĆ-VITKOVIĆ/ ANTICA** (oko 1553-1604), sin je Antice Ivanovića Vitkovića i Slave, kćeri Lukše Paskvića (iz roda Lukšića). Pripada plemićkom rodu Siračića, ogranku Senković, grani Vitković.³⁶ Njegov otac Antica Ivanović Vitković, po kojem je nastalo prezime Antica, načinio je oporuku 12. siječnja 1589., a potom i dodatak 16. kolovoza

³⁰ A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 61-63. V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808., II*: 81-82; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 63; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 116-119.

³¹ Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 135; M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 286.

³² *Test. La.* sv. 6, f. 168^v-171.

³³ A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 35-36; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 63; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 117-119.

³⁴ F. Radić (pr.), »Knjiga o uredbama i običajima skupštine i obćine otoka Lastova.«, u: *Monumenta historico-juridica Slavorum Meridionalium*, VIII. Zagreb: JAZU, 1901: 126.

³⁵ *Test. La.* sv. 6, f. 234^v-236^v.

³⁶ U kaznenom postupku koji se vodio 1285. godine protiv Bogdana, sina negdašnjeg župana Desislava, optuženog da je uhvatio za gušu i silovao Lastovku Dobru, u Bogdanovu korist svjedoči Grdomil Siračić (Gregor Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.« *Spomenik SKA*, Beograd, 91 (1939): 5, 9). Rod Siračića kasnije se razvio kroz ogranke s prezimenima Senković, Cubrijanović, Čučević, Vitković, Antica i Marinica.

1593. godine. Tri sina, Lukša, Franko i Pasko, otišli su od kuće, napustili ga i od njih nije imao nikakve pomoći. Stoga univerzalnim nasljednikom imenuje unuka Antuna, sina svog pok. sina Marina.³⁷ Uz spomenutu braću, Pasko je imao i brata svećenika Ivana, te sestre Anicu, ženu Marića Kolending Marićevića (iz roda Desislavića) i Mariju. Paskov brat Franko u službi je Dubrovačke Republike kao ljevač topova od 1578. do 1585. godine. Sačuvana su tri zvona koja je izradio u Lopudu (1579), Slanom (1580) i Dubrovniku. Godine 1589. preselio je u Veneciju, priključivši se radionici braće de Tonis, a zatim u Gandino (Bergamo), gdje je načinio brončanu ogradu pred glavnim oltarom katedrale urezavši i svoj potpis FRANCISCVS LAGVSTINVS EPIDAVRIVS.³⁸ Godine 1581. Pasko Antica izabran je za prvog svjetovnog kancelara lastovske Zajednice, nakon što je smijenjen dotadašnji kancelar, svećenik Marin Stjepanov Čikut, zbog nepravilnosti u vođenju kancelarije.³⁹ Jedan je od kolovođa bune 1602. godine. Kada je u srpnju 1602. 500 dubrovačkih vojnika došlo na Lastovo, s većinom urotnika pobjegao je na Korčulu. Osuđen je u odsutnosti na smrt vješanjem 1. kolovoza. Urotnici su se 5. siječnja 1603. po nevremenu iskrcali na Lastovu i zauzeli tvrđavu, svladali dubrovačku posadu, zarobili kapetana Šiška Sorga i kneza Serafina Zamagnu, te ovladali naseljem i otokom. Na sazvanome Zboru Pasko Antica je izabran za komornika i proglašen kapetanom. Narodni tribun tijekom lastovske bune umro je u Veneciji, najvjerojatnije otrovan 6. srpnja 1604. godine.⁴⁰ Ujak svećenik Franko Lukšin Paskvić

³⁷ *Test. La. sv. 5, f. 203'-204'*.

³⁸ Lukša Beritić, »Frano Antica Lastovac.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 8 (1954): 87-90; Lukša Beritić, *Dubrovačka artiljerija*. Beograd: Vojni muzej JNA, 1960: 85-86; Cvito Fisković, »Bilješke o kulturnoj baštini otoka Lastova.« *Mogućnosti* 24/5 (1977): 598-603; Igor Fisković, »Antica Lastovac, Frano (Franciscus Lagustinus).« *Hrvatski biografski leksikon* 1 (1983): 175; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća: 555-556*. Franovi sinovi, Frano (*oko 1585), Antun (*oko 1595) i Gaudencije (*1600) preselili su u Krakow i nastavili očevo zanat. Sačuvan je crtež topa koji je Frano Antica 1624. godine salio za Ferdinanda Myszkowskog Gonzagu s potpisom FRANCISCVS LAGUSTINVS. Venecijanac Andrea dell'Acqua hvali 1631. godine njegove zasluge za razvoj oružarstva u Poljskoj. Giuseppe Praga, »Di alcuni fonditori Dalmati dei secoli XVI-XVII.« *Archivio storico per la Dalmazia* 29 (1940): 163-172; L. Beritić, »Frano Antica Lastovac.«: 87-90; L. Beritić, *Dubrovačka artiljerija*: 88, 159-160; C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 137; S. Szymanski. »O Lastovcima ljevačima topova i zvona u Poljskoj.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 20 (1975): 119-133; Igor Fisković, »Antica Lastovac, Frano ml. (Franciscus Lagustinus).« *Hrvatski biografski leksikon* 1 (1983): 175; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća: 556*.

³⁹ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 282; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća: 114*.

⁴⁰ Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 115, 117, 131; A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija.«: 86; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1:

(uhićen u Dubrovniku i pogubljen, br. 2) ostavio mu je 1602. godine novo-sagrađenu kuću u Ogradi u Laze i jednu kuću u Dubrovniku.⁴¹ Prema mjesnoj tradiciji, kuća njegovih potomaka u Laze je razorena (ostali su dobro vidljivi temelji), a tlo posuto solju. Svećenik Bonino Jeronimov tužio je 1606. godine Antoniju, udovicu i nasljednicu vođe pobunjenika Paska Antice, tražeći naknadu štete koja mu je prouzročena, jer mu je za mletačke okupacije Lastova oduzeo uživanje zemalja beneficija Sv. Ivana i prisvojio ga sebi.⁴² Pasko se oženio Antonijom, kćeri Ivana Rešića (iz roda Rehojevića). Imao je četiri sina i tri kćeri. Jedan od sinova, Ivan-Antun, sudionik je neuspjele pobune 1652. godine, nakon koje se nije vratio iz progonstva.⁴³

6. Lukša Antičin /**SIRAČIĆ-SENKOVIĆ-VITKOVIĆ**/ **ANTICA** (*oko 1530), stariji (polu)brat Paska Antice (br. 5), rodočelnik je ogranka s nadimkom Burluk. Zidar Luka Nikolin iz Rijeke dubrovačke sagradio mu je 1585. godine kuću⁴⁴ i Lukša je tada vjerojatno odselio iz rodne kuće u Grmici i nastanio se na novoj poziciji u Pećnici. Oženio se Marom, kćeri Ivana Cvjetanovića (iz roda Jurinić). Sin Vitko također je jedan od kolovođa bune (br. 7). Ne zna se kada je Lukša umro, no 1614. godine još je živ i nalazi se na Lastovu, kako to proizlazi iz oporuke njegove žene, satavljene 25. lipnja 1614. godine.⁴⁵

7. Vitko Lukšin /**SIRAČIĆ-SENKOVIĆ-VITKOVIĆ**/ **ANTICA** (oko 1560-1643), s nadimkom Burluk, sin je Lukše Antice i Mare, kćeri Ivana Cvjetanović (iz roda Jurinić). Nećak je Paska Antice (br. 5). Imao je četiri sestre: Martu, Slavu, Mariju i Anicu, ženu Antuna Ivanovog Voića (iz roda Uvetić), brata pobunjenika Luke Voića (br. 23). Oženio se Lucijom, kćeri Frana Trkalovića i imao sina Luku i kćer Mariju, koja se udala za pobunjenika Antuna Ivanovog Šantulovića (br. 29). Ostavio je oporuku 6. kolovoza 1643. godine.⁴⁶

35-36, 77-79; M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 263-266; Stjepan Antoljak, *Bune pučana i seljaka u Hrvatskoj*. Zagreb, 1956: 51-53; Trpimir Macan, »Antica Pasko (Paško Antunović, d'Antizza).« *Hrvatski biografski leksikon* 1 (1983): 175; R. Samardžić, *Veliki vek Dubrovnika*: 20-21, 39; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 63-65; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 116-119, 557-558. U literaturi se provlači kao dan smrti 21. srpnja 1604. ali, sudeći prema oporuci njegova sina svećenika Kolende, koji ostavlja novac za mise svojih bližnjih, taj dan je 6. srpnja (*Test. La.* sv. 7, f. 143).

⁴¹ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 117-118.

⁴² M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 266; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 125.

⁴³ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 268.

⁴⁴ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 125.

⁴⁵ *Test. La.* sv. 6, f. 172-175.

⁴⁶ *Test. La.* sv. 7, f. 104¹-106⁷.

8. Pasko Marinov /**LUKŠIĆ/ PASKVIĆ** (oko 1545-oko 1627), sin je Marina Paskvića i Stoje, a nećak svećenika Frana Lukšinog Paskvića (br. 2). Priпада plemićkom rodu Lukšić, a rodočelnik je ogranka koji se od kraja 17. stoljeća zove Paskvalović, od druge polovice 18. stoljeća talijanizirano Pasquali. Jedan je od kolovođa pobune 1602. godine.⁴⁷ Vijećnik je 1618. godine.⁴⁸ Ima brata Frana i pet sestara: Đivanu, Slavu, Antunu, Maru i Peru. Prva Paskova žena Lucija (+oko 1599) nećakinja je i sestra glavnih pobunjenika Marina Stjepanovog Čikuta (br. 1), svećenika Marina Bartulovog Grdobića (br. 3) i Antića Bartulovog Grdobića (br. 4). Umrula je oko 1599. godine, prije bune.⁴⁹ Nakon njezine smrti Frano se oženio po drugi put Martom, čije prezime nije poznato. Godine 1626. oporukom je svom sinu Matu ostavio cijelo imanje, nalažući mu da pomogne bratu svećeniku Mansuetu,⁵⁰ bude li imao potrebe.⁵¹ Jedna od Paskovih kćeri, Paulina, žena je pobunjenika Luke Voića (br. 23).

9. Ivan Mariničin /**SIRAČIĆ-SENKOVIĆ-VITKOVIĆ/ MARINICA** (oko 1540-1606), sin je Marinice Ivanovog Vitkovića (po kojem je nastalo prezime Marinica) i Franke, kćeri Cvjetana Bogetić (iz roda Rehojević). Pripadnik je plemićkog roda Siračića. Prvi je rođak Paska Antice (br. 5). Uz sestru Mariju, imao je dva brata, Luku i svećenika Ivana, koji su umrli prije izbijanja bune, te polubrata Ivana-Andriju (Đanandriju). Pobunjenik Ivan Lučin Marinica (br. 28) njegov je nećak. Oženio se Dražom, kćeri Vitka Cvjetanovića (iz roda Jurinić). Nije imao djece. Ostavio je oporuku 16. veljače 1606. godine.⁵²

10. Matija Marinov **ANUHLIĆ** (oko 1565-1634) pripadnik je plemićkog roda Anuhlića.⁵³ Nećak je svećenika Franka Matovog Anuhlića (oko 1535-oko 1592) (pa odatle identifikacija "Dumfrankov"). Imao je brata Kolendu. Prvi je rođak Mare Kolendine Anuhlić, žene Maroja Bartulovog Grdobića, brata

⁴⁷ A. Vučetić, »Dubrovčani na obrani svog teritorija«: 86; J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 35-36.

⁴⁸ F. Radić (pr.), »Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova.«: 126.

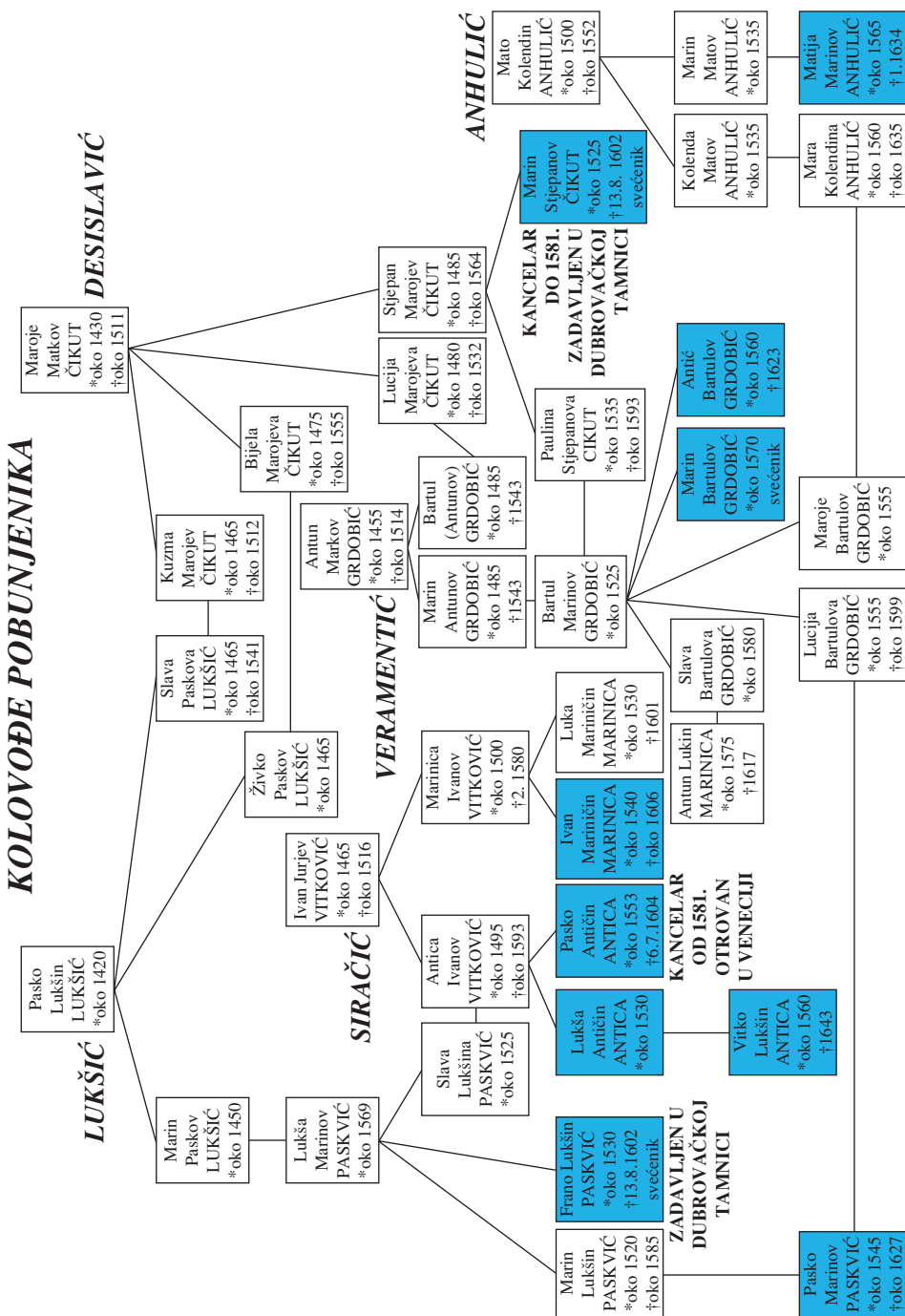
⁴⁹ *Test. La.* sv. 6, f. 8-8'.

⁵⁰ O franjevcu Mansuetu (oko 1585-1653) vidi: Bonaventura Rode, *Necrologium fratrum minorum de observantia provinciae S. Francisci Ragusii*. Ad Claras Aquas (Quaracchi) prope Florentiam, 1914: 47.

⁵¹ *Test. La.* sv. 6, f. 259-260.

⁵² *Test. La.* sv. 6, f. 88'-90.

⁵³ Rod je dobio prezime po Anuhli, ženi Franka Marinovića, koja je ostavila oporuku 13. travnja 1517. godine (*Test. La.* sv. 2, f. 79'-80). Rod Anuhlića izumro je 1868. godine.

dvojice kolovođa, svećenika Marina (br. 3) i Antića (br. 4). Nije bio oženjen. Nakon bune živio je na Lastovu, gdje je i umro u siječnju 1634. godine.⁵⁴

Svih 10 kolovođa pripada plemićkom krugu i svi su u bliskom srodstvu: Vitko Antica je sin Lukše Antica. Lukša i Pasko Antica su braća. Obojica su nećaci Frana Paskvića. Frano Paskvić je stric Paska Paskvića. Ivan Marinica je prvi rođak Lukše i Paska Antice. Antić i Marin Grdobić su braća. Žena Antićeva sestra je Marina Čikuta, a žena Marinova je sestra nećaka Ivana Marinice. Matija Anuhlić (Dumfrankov) rođak je s braćom Grdobić (shema 1). Kolovođe su, dakle pripadnici srođenih plemićkih rodova Desislavića (Čikut), Siračića (Antica i Marinica), Lukšića (Paskvić), Veramentića (Grdobić) i Anuhlića! Jedan od njih je razvlašteni kancelar 1581. godine (svećenik Marin Stjepanov Čikut), drugi je nakon njega postavljen kancelar svjetovnjak (Pasko Antica). Pobunu vodi rodbinski klan koji je prije bune dobro pozicioniran u lokalnoj hijerarhiji!

Pristaše pobunjenika

11. Ilija Paskov **/LUKŠIĆ-PASKVIĆ-PRHUN/ ŠKRATULJIĆ** (*oko 1570), sin je Paska Škratuljića i Mare, kćeri Mata Anuhlića. Pripadnik je plemićkog roda Lukšić, ogranka Paskvić, grane Prhun, odnosno Škratuljić.⁵⁵ U srodstvu je s kolovodama bune. Njegova prabaka Bijela Čikut, tetka je svećenika Marina Stjepanovog Čikuta (br. 1), a pratetka svećenika Marina Bartulovog Grdobića (br. 3) i Antića Bartulovog Grdobića (br. 4). Njegov pradjed Živko Paskvić brat je Marina Paskvića, djeda Frana Paskvića (br. 2). Po majci je u bliskom srodstvu s Matijom Dumfrankovim (br. 10). Njegova majka Mara i Matijin otac Franko, brat su i sestra, djeca Mata Anuhlića. Ilija je imao tri brata - Matiju, Frana i Marina i dvije sestre - Peru i Tomu. Nije bio oženjen. Ne zna se kad je umro. No, nalazi se na Lastovu nakon bune. Spominje ga otac Pasko u oporuci 16. veljače 1604. godine,⁵⁶ kao i brat Matija Škratuljić koji mu oporukom od 4. travnja 1611. godine ostavlja polovicu kuće koju je naslijedio od pok. Pere Prhunove.⁵⁷

⁵⁴ *Test. La.* sv. 6, f. 290'-292.

⁵⁵ S prezimenom se prvi bilježi njegov otac Paskoje (*Test. La.* sv. 6, f. 127-128').

⁵⁶ *Test. La.* sv. 6, f. 56'-57'.

⁵⁷ *Test. La.* sv. 6, f. 125'-126'.

12. Antun Đurov /**GALČIĆ-BUDISLAVIĆ/ ALETIĆ** (*oko 1580), pripadnik je plemićkog roda Galčić, ogranka Budislavić, grane Aletić.⁵⁸ Njegov otac Đuro Antunov Aletić lastovski je vijećnik 1618. godine.⁵⁹ Antun je imao brata Marina. Oženio se nakon bune, ali se ne zna iz kojeg je roda potjecala njegova žena. Imao je sinove Đura, Frana i Ivana.

13. Cvjetiša Đivanov **CVJETIŠA** (oko 1575-1642), rodočelnik je neplemićkog roda Cvjetiša. Spominje se 1600. godine kao međaš u oporuci Marina Ivanovog Markovića,⁶⁰ te 1611. kao svjedok oporuke Marina Živkovog Svirića 1611. godine.⁶¹ Zet je i nasljednik Bogdana Žilića.⁶² Ostavio je oporuku 28. srpnja 1642. godine. Nasljednici su žena Mara i sin Antun.⁶³

14. Lukša Marinov /**TOLOSEVIĆ-ŠIRUNIĆ-MIAČIĆ/ FRNJIZ** (oko 1580-1642) sin je Marina Frnjiza i Kate. Pripadnik je plemićkog roda Tolosević, ogranka Frnjiz.⁶⁴ Čini se da je bio jedinac. Član je pokladarske družine Marina Boškovića 1597. godine.⁶⁵ Oženio se poslije bune Martom i imao dva sina i dvije kćeri. Ostavio je oporuku 20. siječnja 1642. godine.⁶⁶

15. Ilija Antunov /**ČUKOVIĆ/ KUČIČIĆ** (oko 1555-1639) sin je Antuna Kučićića i Marije Dragomilović (iz roda Siračić). Pripadnik je neplemićkog

⁵⁸ Rod Galčića spominje se na Lastovu od prve četvrti 14. stoljeća. Bogdan Galčić je svjedok 1326. godine (G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 18, br. 11), a još ranije, bez označenog prezimena, spominje se 1317. godine njegov sin Marin Bogdanić, kao svjedok i kao međaš (G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 16, br. 3; J. Lučić, »Miscellanea saeculi XIV ex Archivio Ragusii (Dubrovnik). Lastovo, I. dio.« *Arhivski vjesnik* 17-18 (1974-1975): 73). Bogdan Marinić jedan je od dvadesetorice vječnika izabranih s doživotnim statusom prilikom zatvaranja lastovskog vijeća 1367. godine (*Lastovski statut*, glava XLIX). Budislav (Buden) Marinić Galčić rodočelnik je ogranka Budislavić. Spominje se 1347. godine (G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 34, br. 50). Sudac je 1375. godine prilikom donošenja odredbe o krađi životinja (*Lastovski statut*, glava L). Rodočelnik Aletića je Franko Marinov Budislavić, Antunov pradjed.

⁵⁹ F. Radić (pr.), »Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova.«: 126.

⁶⁰ *Test. La.* sv. 6, f. 10-11.

⁶¹ *Test. La.* sv. 6, f. 130-131.

⁶² *Genealogije Lastovaca*, prijepis don Antuna Dundovića (Arhiv Župnog ureda na Lastovu, dalje: *Dundović*), genealogija 10.

⁶³ *Test. La.* sv. 7, f. 91-91'.

⁶⁴ Vlada Tolosević spominje se kao posjednik zemlje u Prgovu 1334. godine (G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 30, br. 40). Kasnije se rod razvio kroz prezimena Širunić, Škaljković, Miačić, Frnjiz i Diodati. Prezime Frnjiz dobio je Lukšin otac Marin Lukšin Miačić (*Dundović*, genealogija 30). Prema obiteljskoj predaji, Marin Frnjiz se kao politički izbjeglica sklonio na Lastovu. Predaja nije točna.

⁶⁵ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 105, bilješka 412.

⁶⁶ *Test. La.* sv. 7, f. 87'-88'.

roda Ćukovića, ogranka Kučićić.⁶⁷ Otac mu je umro prije 1581. godine, a majka godinu dana prije bune. Imao je brata Ivana. Član je pokladarske družine Marina Boškovića 1597. godine.⁶⁸ Oženjen je i ima dva sina. Spominje se i poslije bune kao izvršilac oporuke Luke Ivanovog Reše 1613. godine.⁶⁹ Ostavio je oporuku 19. veljače 1639. godine.⁷⁰ Njegovi potomci nose prezime Čengija.

16. Marin Pavlov **LAZAROVIĆ** (*oko 1565) sin je Pavla Lazarovića i Marne. Pripadnik je neplemičkog, vjerojatno doseljeničkog roda, o kojem nema puno vijesti. Dana 24. ožujka 1586. godine vodi se ostavinska rasprava povodom smrti njegove majke Marne. Marin je jedini nasljednik.⁷¹ Njegova sudbina nakon bune nije poznata.

17. Marin Jakobov /**KRAGULJEVIĆ**/ **JAKOBAC** (oko 1565-oko 1624), sin je Jakova Kraguljevića i Marije Bensajević. Pripada plemićkom rodu Kraguljević, s nadimkom Jakobac.⁷² Otac mu je umro oko 1600. godine,⁷³ a majka neposredno iza bune, 1603. godine.⁷⁴ Imao je sestru Katu. Oženio se prije bune Katom, kćeri Maroja Šoljatovića (čiji je brat Antun također pristaša pobunjenika, br. 18) i s njom imao dva sina i tri kćeri, a nakon bune po drugi put s Marom, s kojom je imao jednu kćer. Ostavio je oporuku 22. siječnja 1624. godine.⁷⁵

18. Antun Marojević **ŠOLJATOVIĆ** (oko 1575-1627) sin je Maroja Šoljatovića i Slave. Pripadnik je neplemičkog roda.⁷⁶ Imao je brata Ivana, kojeg je i naslijedio 1618. godine,⁷⁷ te tri sestre Antunu, Jaknu i Katu, udanu za pobunjenika Marina Jakobovog Kraguljevića (br. 17). Oženio se nakon bune. Ostavio

⁶⁷ Hranija, žena Bogdana Ćukovića, ostavila je oporuku 23. ožujka 1414. godine (*Test. La. sv. 1, f. 31'*). Rod se kasnije razvio kroz prezimena Kučićić i Čengija.

⁶⁸ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 105, bilješka 412.

⁶⁹ *Test. La. sv. 6, f. 136'-137'*.

⁷⁰ *Test. La. sv. 7, f. 63'-66'*.

⁷¹ *Test. La. sv. 5, f. 142-142'*.

⁷² Desoje Kraguljević svjedok je oporuke Prve, žene Marina Kunzula 1372. godine (*Test. La. sv. 1, f. 1*).

⁷³ *Test. La. sv. 6, f. 9'-10*.

⁷⁴ *Test. La. sv. 6, f. 53-53'*.

⁷⁵ *Test. La. sv. 6, f. 265*.

⁷⁶ Najstariji pronađeni podatak o Šoljatovićima oporuka je Mare Cubrijanović, udove Paskoja Marojevića (Šoljatovića) od 7. siječnja 1570. godine (*Test. La. sv. 5, f. 56'-57*).

⁷⁷ *Test. La. sv. 6, f. 181-182*.

je oporuku 22. veljače 1627. godine.⁷⁸

19. Marin Ivanov **GRANIČIĆ-FAFURINOVIĆ** (oko 1576-1656) sin je Ivana Graničića-Fafurinovića i Marije. Pripadnik je neplemičkog roda.⁷⁹ Imao je brata Luku i sestru Franku, ženu pobunjenika Ivana Lučića Lucijanovića (br. 30). Član je pokladarske družine Marina Boškovića 1597. godine.⁸⁰ Oženio se neposredno pred početak bune Antunom, kćeri Dražine Dražinića, i imao dva sina i kćer. Umro je 3. listopada 1656. godine.⁸¹ Sedam dana kasnije vodi se ostavinska rasprava povodom njegova usmenog testamenta.⁸²

20. Kuzma Živićev **/ŠETIĆ/ ŽIVIĆEVIĆ** (oko 1585-1624), sin je Živića Šetića i Marne. Pripadnik je neplemičkog roda Šetić.⁸³ Jedini je nasljednik oca Živića, koji je načinio oporuku 21. studenog 1608. godine.⁸⁴ Oženio se poslije bune Marijom i imao dva sina i kćer. Ostavio je oporuku 5. siječnja 1624. godine.⁸⁵

21. Tonko (Antun) Lučin **TOMAŠINOVIĆ** (*oko 1580) pripadnik je neplemičkog roda.⁸⁶ Imao je brata svećenika Kuzmu i sestre Anicu i Jakovicu. Oženio se Katom, kćeri Ivana Šantulovića, sestrom pobunjenika Antuna (br. 29). Sin i dvije kćeri rođeni su poslije bune. Ne zna se kad je umro.

22. Ivan Kolendin **/DESLAVIĆ-PRIMILIĆ/ MARIĆEVIĆ-KOLAJIĆ** (*oko 1575) sin je Kolende Marićevića-Kolajića i Pere, kćeri Dragoša Ostojića (iz roda Jurinić). Pripadnik je plemićkog roda Desislavića, ogranka Primilića,

⁷⁸ *Test. La.* sv. 6, f. 266-266'.

⁷⁹ Njegov pradjed Radovan Granica svjedok je oporuke Kuzme Radovanovića Palirića 1503. godine (*Test. La.* sv. 2, f. 28'-29). Nadimak Fafurin dobio je njegov djed Marin. Rod Graničića izumro je u prvoj četvrti 18. stoljeća.

⁸⁰ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 105, bilješka 412.

⁸¹ *LalM* (knjiga umrlih župe Lastovo (1651-1747), Arhiv Župnog ureda Lastovo).

⁸² *Test. La.* sv. 8, f. 38-39.

⁸³ Rodočelnik Šetića je Nikša (*oko 1415). U oba prijepisa genealogija iz *Lastovskog statuta* navodi im se prezime Vetić (*Dundović*, genealogija XVI; *Genealogije Lastovaca*, prijepis Don Nika Kurelje, Lastovca, župnika Slanog, iz rukopisnog statuta lastovskog, prijepis obavljen septembra 1894, IV/31, Bogišićeva biblioteka HAZU u Cavtatu, genealogija XVI). No, u vrelima sam našao samo oblik Šetić. Kasnije se rod razvio kroz prezime Živićević, prema Živiću Živilovom Šetiću (oko 1520-1608), Kuzminom ocu. Izumro je 1702. godine.

⁸⁴ *Test. La.* sv. 6, f. 101-101'.

⁸⁵ *Test. La.* sv. 6, f. 243'-244'.

⁸⁶ Godine 1509. spominje se posjed Tomašina Marinovića u Pržini (*Test. La.* sv. 2, f. 9'-10'). Po Tomašinu je u 16. stoljeću oblikovano prezime roda.

grane Marićević s nadimkom Kolajić.⁸⁷ Imao je dva brata, Kuzmu i Luku, i sestru Agatu, a nećak je prevodioca i svećenika Đanka Kuzmića (oko 1560-1638).⁸⁸ Ne zna se njegova sudbina nakon bune.

23. Luka Ivanov /UVETIĆ-PAVLOVIĆ/ VOIĆ (oko 1567-1657) sin je Ivana Voića i Lucije, kćeri Prvoša Jurinića. Pripada plemićkom rodu Uvetića, ogranku Pavlović, grani Voić.⁸⁹ Njegova majka ostavila mu je oporukom od 1. travnja 1613. godine, između ostalog, kuću u Smokvici na otoku Korčuli sa svim pripadnostima, koju joj je ostavio pok. brat Jerko.⁹⁰ Luka je imao dva brata, Marina i Antuna, oženjenog za Anicu Anticu, sestru pobunjenika Vitka (br. 7), te sestru Katu, ženu Nikole Kureljčića. Oženio se Paulinom, kćeri jednog od kolovođa bune Paska Marinovog Paskvića (br. 8), i imao tri kćeri. Ostavio je oporuku 23. prosinca 1655., a umro je početkom ožujka 1657. godine.⁹¹

⁸⁷ Prezime Marićević oblikovano je po Ivanovom šukundjedu Mariću Vitkovom Primiliću, koji je načinio oporuku 27. veljače 1553. godine (*Test. La.* sv. 4, f. 49'-51), a nadimak Kolajić po Ivanovom ocu Kolendi.

⁸⁸ Sebastiano Dolci, *Fasti litterario-Ragusini*. Venetiis: Gaspar Storti, 1767. Pretisak i prijevod s popratnim bilješkama Pavla Knezovića: Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2001: 34, u prijevodu i bilješkama P. Knezovića: 117, 214-215, bilješke 737-739; Seraphinus Maria Cerva, *Bibliotheca Ragusina* (pr. Stjepan Krasić). Zagreb: JAZU, 1977, II: 178; C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 135; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 305, 366-367; *Test. La.* sv. 7, f. 24-30'.

⁸⁹ Dragoslav Uvetić, kao izvršilac oporuke Druža Miloševića, prodao je 16. prosinca 1349. godine njegovu dobra Dekoju Stančiću iz Korčule, nastanjenom na Lastovu (G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 39, br. 66. Čremošnik netočno interpretira ovo prezime: Vujetić). Njegov otac, Dragoslav Stojković, među dvadesetoricom je vijećnika izabranih s doživotnim statusom prilikom zatvaranja lastovskog vijeća 1367. godine (*Lastovski statut*, glava XLIX). Kasnije se rod Uvetića razvio kroz prezimena Pavlović i Voić. Antun Ivanov Pavlović (oko 1610-1670), sudionik neuspjele pobune 1652. godine (M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 268), umro je 1670. u izgnanstvu. Njegovi sinovi pretukli su 20. srpnja 1668. godine Mata Zanettija iz Korčule, rođenog u Dubrovniku. Lastovski knez Sigismund Tudisi obavještava o tom slučaju dubrovačku vladu, smatrajući da je taj slučaj predznak pobune koja svaki čas može izbiti u širokim razmjerima. Knez nadodaje da su Pavlovići, čiji otac stoji u pozadini ovog zločinstva, a od kojih su jedan svećenik i jedan klerik prijetili ubojstvom i župniku Vidu Diodatiju (Radovan Samardžić, *Borba Dubrovnika za opstanak posle velikog zemljotresa 1667 g.* Beograd: SAN, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, III odeljenje, knj. 19, 1960: 346-347). Riječ je o braći Ivanu (oko 1641-1678), svećeniku Josipu (oko 1645-1678), Pavlu (oko 1646-1691), Marinu-Maraju (oko 1650-1680) i Bartulu (1652-1719). Ogranak Voić potječe od pobunjenikova oca Ivana Marjanovog Pavlovića, a prezime Voić vjerojatno je derivat imena Prvoš (Prvoje), po djedu s majčine strane Prvošu Juriniću, čije je imanje naslijedio. Ogranak Voić izumro je 1796. godine, a nasljednik je Ivelja (s nadimkom Mrtinović).

⁹⁰ *Test. La.* sv. 6, f. 140'-142.

⁹¹ *Test. La.* sv. 8, f. 52'-55.

24. Luka Ivanov /**REHOJEVIĆ/ REŠIĆ** (oko 1565-1613) pripada plemićkom rodu Rehojevića.⁹² Imao je sestru Slavu. Oženio se Tomom i imao tri sina i tri kćeri. Izrekao je svoju posljednju volju 9. ožujka 1613. godine.⁹³

25. Petar Ilijin **PERIĆ** (*oko 1550), pripadnik neplemičkog roda.⁹⁴ Imao je brata Antuna i sestre Margetu, ženu Kolende Viteževića, i Slavu.⁹⁵ Ne zna se njegova sudbina poslije bune.

26. Frano Viceljnj **MASAROVIĆ-VICELJIĆ** (oko 1580-1622) sin je Vicelje Masarovića (rodočelnika ogranka Viceljjić) i Margete, kćeri Jurja Tomašinovića. Pripadnik je neplemičkog roda Masarović.⁹⁶ Nakon pobune nalazi se na Lastovu. Svjedok je 1610. godine i izvršilac oporuke kovača Stjepana Karaguzovog.⁹⁷ Imao je dva brata, Marka i pobunjenika Kuzmu (br. 27), te četiri sestre - Nikoletu, udanu za Marina Ivanovog Lucijanovića, Jaknu, Margetu i Franku. Oženio se poslije bune. Ostavio je oporuku 9. srpnja 1621. godine. Nasljednici su žena Slava, sinovi Boško i Marin, te kći Marija. Umro je vjerojatno početkom sljedeće godine.⁹⁸

27. Kuzma Viceljnj **MASAROVIĆ-VICELJIĆ** (oko 1575-1627) stariji je brat pobunjenika Frana (br. 26). Imao je nadimak Kvilin. Oženio se poslije bune. Ostavio je oporuku 15. ožujka 1627. godine.⁹⁹

28. Ivan Lučin /**SIRAČIĆ-SENKOVIĆ-VITKOVIĆ/ MARINICA** (oko 1584-1659), nećak je jednog od kolovođa bune Ivana Mariničinog Marinice (br. 9). Imao je dva brata, Marina i Antuna, oženjenog Slavom, sestrom kolovođa svećenika Marina (br. 3) i Antića Grdobića (br. 4), te dvije sestre Franku, ženu

⁹² Rehoje Draživojev, rodočelnik, tužio je 17. prosinca 1285. godine Milgosta Desijinog zahtijevajući da mu plati za kravu koju su mu neki Korčulani ukrali na Lastovu, a Milgost je bio s njima u društvu. Prilikom zatvaranja Vijeća 1367. godine, između dvadesetorice vijećnika izabranih s doživotnim statusom i dva su Rehojeva potomka: sin Stjepko Rehojević i unuk Stanko Bratošević (*Lastovski statut*, glava XLIX). Rod se kasnije razvio kroz prezimena Rešić, Bogetić, Radostić, Talintić, Cvjetković, Papić i Domić.

⁹³ *Test. La.* sv. 6, f. 136'-137'.

⁹⁴ Luka Ivanov Perić načinio je oporuku 2. veljače 1544. godine. Nasljednici su žena Slava, te sinovi Ivan i Antun. Ivan u oporuci spominje i majku Bratu, te brata Iliju (*Test. La.* sv. 3, f. 122'). Rod Perića izumro je krajem 17. stoljeća.

⁹⁵ *Test. La.* sv. 5, f. 167-167'.

⁹⁶ Rodočelnik roda Masarović je Bogdan Radovanović (*oko 1425) (*Dundović*, genealogija 5). Kasnije se rod razvio kroz dva ogranka: Šarbotanović i Viceljjić.

⁹⁷ *Test. La.* sv. 6, f. 121-122.

⁹⁸ *Test. La.* sv. 6, f. 207-207'.

⁹⁹ *Test. La.* sv. 6, f. 261-261'.

Stjepana Lukinog Toljenovića, i Anicu. Nakon lastovske bune, zajedno s Marinom Lukinim Boškovićem, pristupio je 1606. godine pred dubrovačko Malo vijeće tražeći u ime cijele Zajednice oprost od prošlih grijeha.¹⁰⁰ Oženio se, vjerojatno nakon bune, Elizabetom, kćeri Frana Anuhlića. Imao je dvije kćeri. Ostavio je oporuku 9. kolovoza 1659. godine.¹⁰¹

29. Antun Ivanov /**KRIVATOVIĆ/ ŠANTULOVIĆ** (oko 1580-oko 1622) sin je Ivana Šantulovića i Maruše. Pripadnik je plemićkog roda Krivatovića, ogranka Šantulović.¹⁰² Imao je dva brata, Cvijeta i Kolendu, i sestru Katu, ženu Antuna Lukinog Tomašina. Oženio se Marijom, kćeri jednog od kolovođa pobune Vitka Antice (br. 7). Uz dvije kćeri imao je i sina svećenika, Ivana, sudionika neuspjele bune 1652. godine i političkog bjegunca.¹⁰³ Prema predaji, kuća je bila razorena a zemlja posuta solju.¹⁰⁴ Antun je ostavio oporuku 15. rujna 1622. godine.¹⁰⁵

30. Ivan Lučin /**ŠAPETIĆ/ LUCIJANOVIĆ** (oko 1550-oko 1626) sin je Luke Lucijanovića i Tome. Pripadnik je plemićkog roda Šapetić, ogranka Lucijanović.¹⁰⁶ Nije imao braće, samo sestru Maru. Član je pokladarske družine Marina Boškovića 1597. godine,¹⁰⁷ a vijećnik 1618. godine.¹⁰⁸ Oženio se Frankom, kćeri Ivana Graničića, sestrom pobunjenika Marina, br. 19) i imao sina i dvije kćeri. Svojoj kćeri Luciji dao je u miraz 9 ovaca i koza, kad se udavala za Ivana Braina, kako navodi Lucija u svojoj oporuci od 16. svibnja 1608. godine.¹⁰⁹ Ostavio je oporuku 11. travnja 1626. godine.¹¹⁰

¹⁰⁰ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 266; J. Lučić, »Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike.«: 69; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 124.

¹⁰¹ *Test. La. sv. 8, f. 77-79.*

¹⁰² Rod Krivatovića spominje se od 15. stoljeća (*Dundović*, genealogija 13), a kasnije se razvio kroz prezimena Šantulović i Žilić. Prvi Šantulović je Antunov djed Antun Ivanov Krivatović (*oko 1530). Ogranak Šantulović, katkad zvan talijanizirano Sciantoli, Santolo, izumro je 1749. godine, a nasljednik je Lekšić (kasnije Lešić-Šantulović).

¹⁰³ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 268.

¹⁰⁴ Ta kuća nalazila se preko puta današnje kuće Lešić-Šantulović.

¹⁰⁵ *Test. La. sv. 6, f. 231.*

¹⁰⁶ Radovan Đivanović Šapetić spominje se u jednom kupoprodajnom ugovoru 1478. godine (*Dundović*, genealogija 9). Rod se kasnije razvio kroz ogranke Lucijanović, Karlovići Kvinta. Ogranak Lucijanović dobio je prezime po Lucijanu Radovanoviću (oko 1465-1534), Ivanovom pradjedu.

¹⁰⁷ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 105, bilješka 412.

¹⁰⁸ F. Radić (pr.), »Knjiga o uredbama i običajima skupštine i občine otoka Lastova.«: 126.

¹⁰⁹ *Test. La. sv. 6, f. 115-116'.*

¹¹⁰ *Test. La. sv. 7, f. 125'-126.*

31. Ivan Antunov **PERIĆ** (oko 1575-1624), još jedan pripadnik već spomenutog neplemičkog lastovskog roda. Njegov otac, Antun Lukin Perić, prvi je rođak pobunjenika Petra Ilijinog Perića (br. 25). Ivan je imao četiri sestre, Katu, Jaknu, Peru i Maru, kojima je prema očevoj oporuci od 13. prosinca 1610. godine dužan osigurati miraz.¹¹¹ Oženio se poslije bune Marijom i imao dva sina. Ostavio je oporuku 23. rujna 1624. godine.¹¹²

32. Marin Đivojev /**KRAGULJEVIĆ/ ĐIVOJEVIĆ** (oko 1565-oko 1633) sin je Đivoja Kraguljevića i Pere. Pripadnik je plemićkog roda Kraguljević, ogranak Đivojević (kasnije Đivoje). Imao je brata Jakova. Oženio se prije bune Marom, kćeri Marina Vlahojevića (iz roda Desislavića) i imao sina Đivoja. Ostavio je oporuku 14. lipnja 1632. godine.¹¹³

33. Jakov Marinov **BIROVIĆ** (oko 1565-1608), sin je Marina Birovića i Antonije Jakovljeve Masarović, prve rođakinje pobunjenika Bogdana Kolendinog Masarovića (br. 35). Pripada neplemičkom rodu.¹¹⁴ Imao je braću Matiju i Jerića. Oženio se Margaritom i nije imao djece. Ostavio je oporuku 2. travnja 1608. godine.¹¹⁵

34. Antun Marinov **VASILJEVIĆ** (*oko 1570), sin je Marina Vasiljevića i Draže. Pripada neplemičkom rodu.¹¹⁶ Imao je dva brata, Frana i Dominika, i dvije sestre, Marnu i Luciju. Član je pokladarske družine Marina Boškovića 1597. godine.¹¹⁷ Marin Matijašev Bratić, oporukom iz 1611. godine, ostavio mu je kuću u Grmici.¹¹⁸ Oženio se poslije bune Anicom i imao dva sina i kćer. Ne zna se kad je umro.

35. Bogdan Kolendin /**MASAROVIĆ/ ŠARBOTANOVIĆ** (oko 1565-1638) sin je Kolende Šarbotanovića. Pripadnik je neplemičkog roda Masarović,

¹¹¹ *Test. La. sv. 6, f. 123'-124'*.

¹¹² *Test. La. sv. 6, f. 244'-245'*.

¹¹³ *Test. La. sv. 6, f. 289'*.

¹¹⁴ Jakovljević stric, Tomko Krističević Birović, načinio je oporuku 9. ožujka 1589. godine (*Test. La. sv. 5, f. 173'-174'*). Rod se kasnije razvio kroz prezimena Jerićević i Trojković.

¹¹⁵ *Test. La. sv. 6, f. 93'-94'*.

¹¹⁶ Nije utvrđen rodočelnik prema kojem je rod dobio prezime Vasiljević. Najstariji poznati član, Jun Nikolić, svjedok je oporuke Vidoša Dražojevića 1401. godine (*Test. La. sv. 1, f. 18*). Dražić Žunjević, Antunov šukundjed, izaslanik je Lastova u Dubrovniku 1472. godine u vezi rješavanja pitanja pudara (*Lastovski statut*, glava LXXIX). Rod Vasiljevića kasnije se razvio kroz prezime Šagor.

¹¹⁷ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 105, bilješka 412.

¹¹⁸ *Test. La. sv. 6, f. 128'-129'*.

ogranak Šarbotanović. Njegovo ime svojedobno se nalazilo na staroj nadgrobnoj ploči oko crkve Sv. Marije u Polju,¹¹⁹ Imao je tri brata, Frana, Lukšu i Marina, te sestru Mariju. Oženio se neposredno pred početak bune i imao tri sina: Kolendu, svećenika Antuna i Marina. Ostavio je testament 2. ožujka 1630. godine.¹²⁰

36. Petar Antunov **PRCELJEVIĆ** (*oko 1580) pripadnik je neplemičkog roda o kojem nema puno vijesti. Stjepan Karaguzov, kovač, ostavio je 1610. godine svećeniku Vidu Antunovom zemljište u Potsuhačju u Prgovu, koje graniči sa zemljištem Ilije Škratulića i Petra Prceljeva.¹²¹ Petar je bio oženjen, ali ime žene nije poznato kao ni godina njegove smrti. Imao je kćer Antoniju (oko 1625-1679), čijom se smrću ugasio ovaj rod.

Od 11 pristaša pobunjenika koji pripadaju plemićkim rodovima, četvorica su u bliskom srodstvu s kolovodama (Ilija Paskov Škratuljić, Luka Ivanov Voić, Ivan Lučin Marinica, Antun Ivanov Šantulović), a jedan nije u bliskom srodstvu, ali pripada istom rodu (Ivan Kolendin Marićević iz roda Desislavić). Za ostalih šest plemića (Antun Đurov Aletić, Lukša Marinov Frnjiz, Marin Jakobov Jakobac, Luka Ivanov Rešić, Ivan Lučin Lucijanović, Marin Đivojev Đivojević) nije utvrđena bliska srodnost s kolovodama i njihove rodove (Galčić, Tolosević, Kraguljević, Rehojević i Šapetić) mogli bismo pribrojiti širem krugu pobunjenika.

Nijedan od 15 neplemića nije u srodstvu s kolovodama (Cvjetiša Đivanov Cvjetiša, Ilija Antunov Kučićić, Marin Pavlov Lazarović, Antun Marojević Šoljatić, Marin Ivanov Graničić-Fafurinović, Kuzma Živićev Živićević, Tonko Lučin Tomašinović, Petar Ilijin Perić, braća Frano i Kuzma Viceljini Masarović-Viceljij, Ivan Antunov Perić, Jakov Marinov Birović, Antun Marinov Vasiljević, Bogdan Kolendin Šarbotanović i Petar Antunov Prceljević). Njihovu vezu s kolovodama vjerojatno treba tražiti u nekom obliku egzistencijalne ovisnosti.

¹¹⁹ C. Fisković, »Lastovski spomenici.«: 73:

BOGDAN, DI. COLDA
MASA ROVICH
REDE DE DE BOGDAN

¹²⁰ *Test. La. sv. 7, f. 47-49.*

¹²¹ *Test. La. sv. 6, f. 121-122.*

Lojalni Lastovci

Kada su Dubrovčani nakon pobune intervenirali i 13. srpnja zauzeli otok, lastovska tvrđava, piše Šime Ljubić, “bude sada opskrbljena sa 60 vojnika i 25 Lastovljana, koji su se toj buni protivili i sa Dubrovčani držali”.¹²²

Don Bonino Jeronimov tužio je 1606. godine Antoniju, udovicu i nasljednicu vođe pobunjenika Paska Antice, tražeći naknadu štete koja mu je prouzročena za mletačke okupacije kad mu je Pasko oduzeo uživanje zemalja beneficija Sv. Ivana i prisvojio ga sebi!¹²³ Svećenik Bonino Jeronimov pripadnik je lastovskih plemića iz roda Dobrićevića. Čuveni tiskar Dobrić Dobrićević (Boninus de Boninis) brat je njegova pradjeda. Očito je bio protiv pobunjeničkog klana i zato bio kažnjen!

Neplemić Luka Siketić ustao je iste godine tužbom protiv plemića Kuzme Toljenovića jer je u doba mletačkog vladanja Lastovom, kao sudac, dao nalog da se njegov novac, koji mu je kao dubrovačkom pristalici za vrijeme bune bio oduzet, upotrijebi za popravak tvrđave. Toljenović je osuđen da mu nadoknadi štetu.¹²⁴ Napominjem, ni sam Kuzma Toljenović nije bio među pobunjenicima. No, sudac je u vrijeme bune i vjerojatno sluša naloge pobunjenika koji su uveli strahovladu.

Ovih nekoliko primjera pokazuje da Lastovci nisu bili jedinstveni i da je upitna romantičarska tvrdnja Šime Ljubića o “pedeset najodličnijih iz onoga otoka”,¹²⁵ koju će prihvatiti i Vinko Foretić.¹²⁶

Imena lastovskih pobunjenika su nam poznata jer su bili osuđeni na smrt, no onih “25 Lastovljana” koji su se “sa Dubrovčani držali”, nisu bili procesuirani i stoga su ostali anonimni. Osim nekoliko spomenutih iznimaka, stav ostalih Lastovaca nije poznat niti nekim dokumentom potkrepljen. No, i popis “nespomenutih” govori!

¹²² Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 115.

¹²³ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 266; T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 125.

¹²⁴ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 266.

¹²⁵ Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 114.

¹²⁶ V. Foretić, *Povijest Dubrovnika do 1808., II*: 81.

Tako među pobunjenicima nema nijednog plemića koji pripada rodovima primljenim nakon zatvaranja Vijeća 1367. godine: Dobrićević,¹²⁷ Dragošević¹²⁸ i Gišljčić (koji u vrijeme bune živi pod prezimenima Bižajić i Čalić).¹²⁹ Uz već spomenutog svećenika Bonina Jeronimovog (Dobrićevića), kojemu je Pasko Antica oteo uživanje zemalja beneficija Sv. Ivana, u vrijeme bune spominje se i njegov brat Juraj, jedan je od predstavnika lastovske Zajednice koji su zaduženi za upravljanje imovinom osuđenih pobunjenika 1602. godine.¹³⁰

Od starih plemića među pobunjenicima nema Dobrojevića (koji u vrijeme bune žive pod prezimenom Draganović), Jurišića, Kunzulića (koji se u doba bune zovu Ostojić), Mirkovića (koji u vrijeme bune živi pod prezimenima Dražinić i Arkašević), Stanića (koji se tada zovu Šipotić¹³¹), Lučića (koji se tada zovu Toljenović i Fulmiz) i Trkalovića. Nema ni nekih ogranaka plemićkih rodova koji sudjeluju u pobuni: Vlahojevića i Sokolića (ogranci roda Desislavić), Čučevića (ogranak roda Siračić), Sangaleta (ogranak roda Galčić), Žilića (ogranak roda Krivatović), Grzelinovića, Despotovića i Fantele (ogranci roda Lukšić), Bogetića i Cvjetkovića (ogranci roda Rehojević), Karlovića i Kvinte (ogranci roda Šapetić), Širunića, Škaljkovića i Diodatija (ogranci roda Tolosović), Pavlovića (ogranak roda Uvetić), Skvrake (ogranak roda Veramentić).

Od neplemićkih rodova, uz već spomenuti rod Siketića, koji izvori navode kao dubrovačkog pristalicu, Dubrovniku lojalni Lastovci vjerojatno su i oni iz rodova: Babić, Bensajević (u vrijeme pobune zvani Šudre), Binčola, Braić, Brajko, Bratić, Carević (u vrijeme bune zvani Šutić), Čikatić, Fanfalija,

¹²⁷ Rod potječe od Miloša Dragoslavlića (oko 1350-oko 1395), nepoznatog podrijetla, koji je oko 1380. godine doselio na Lastovo kao domazet Dobroslava Usinića (Desislavića). Miloš je umro prije svog tasta (ostavio je oporuku 15. listopada 1395. godine, *Test. La.* sv. 1, f. 5) pa je Usinićev imanje 1409. godine naslijedio unuk Dobrić (*Test. La.* sv. 1, f. 24²-25) po kojem je oblikovano prezime Dobrićević. Ne zna se trenutak kad su Dobrićevići ušli u krug plemića, no vjerojatno krajem 15. ili početkom 16. stoljeća, možda i zahvaljujući ugledu čuvenog tiskara inkunabula Dobrića Dobrićevića.

¹²⁸ Dragoš Žuvanović, rodočelnik Dragoševića, primljen je u Vijeće dvadesetorice 1483. godine "za njegove zasluge i vjerne usluge dubrovačkoj vladi". To imenovanje naišlo je na otpor Zajednice (*Lastovski statut*, glava LXXXVIII, glava XCIII).

¹²⁹ Gišljčići su zapravo stari plemićki rod, ali su iz nekog nepoznatog razloga (možda genealoškog diskontinuiteta po muškoj liniji) izgubili status pa ga onda 1492. ponovno stekli uz potporu Dubrovčana.

¹³⁰ J. Radonić, *Dubrovačka akta i povelje*, III/1: 38.

¹³¹ Rod kasnije poznat pod prezimenom Ivelja.

Glavočević (zvani Korčulanović), Gojačić,¹³² Grijalović, Grubšić (Grubišić i Kureljčić), Ivanković,¹³³ Jurinić (koji u vrijeme bune žive pod prezimenima Ivičević, Hropić, Cvjetanović, Ostojić, Barbić i Dundović), Kacetić (s ogrankom Rusjen), Kaškić, Kokošičić,¹³⁴ Kvačić, Kvestić, Lekšić,¹³⁵ Lodić, Ljaljić, Mikuš, Minčić, Murgić, Nikolić, Parapunja,¹³⁶ Patić (s ogrankom Glumac), Pirilović, Placarić, Ribica, Sandaljić, Siruga (u vrijeme bune žive pod prezimenima Siraković i Kališa), Šarić i Vitežević (u vrijeme bune pod prezimenima Minčinović i Čobanović).

Društvena klima pred bunu

Dolazak Lastova u okvire dubrovačke države u drugoj polovici 13. stoljeća nije narušio dominaciju tada vladajuće strukture. Jedna i jedina, možemo reći i slučajna vijest o lastovskom županu vrlo je indikativna. Naime, godine 1285. vodi se kazneni postupak protiv Bogdana, sina negdašnjeg lastovskog župana Desislava jer je uhvatio za gušu i silovao Lastovku Dobru. Obranu Bogdana Desislavića svjedočenjem (po svemu sudeći lažnim) podupire Grdomil Siračić.¹³⁷ Brojno potomstvo Bogdana Desislavića i njihov utjecaj u kasnijem vremenu dokazuje da primjena lastovskog običaja, koji će svoj izraz naći u glavi XV. *Lastovskog statuta* iz 1310. godine, a kojim "sva dobra koja po bilo kojoj osnovi pripadaju tom silovatelju moraju pripasti toj djevojci koja je silovana a on neka bude protjeran sa spomenutog otoka Lastova",¹³⁸ nije bio ishod ovog kaznenog postupka. Naprotiv, sprega Bogdanovih i Grdomilovih potomaka nastaviti će se stoljećima. Desislavići i Siračići bit će najutjecajniji lastovski rodovi za čitava trajanja dubrovačke vlasti. Njihov udio u vlasti, aproksimativno izračunat na uzorku broja osoba koje se spominju u *Lastovskom statutu*, premašuje jednu četvrtinu (27,27%).¹³⁹

¹³² Rod kasnije poznat pod prezimenom Čihoratić.

¹³³ Rod kasnije poznat pod prezimenom Grgurević.

¹³⁴ Rod kasnije poznat pod prezimenom Kokot.

¹³⁵ Rod kasnije poznat pod prezimenom Lešić.

¹³⁶ Rod kasnije poznat pod prezimenom Šešan.

¹³⁷ G. Čremošnik: »Notarske listine sa Lastova.«: 5, 9; J. Lučić, »Iz srednjovjekovne prošlosti otoka Lastova.« *Radovi Instituta za Hrvatsku povijest* 6 (1974): 39, bilješka 157.

¹³⁸ *Lastovski statut*, glava XV.

¹³⁹ Nenad Vekarić, »Lastovci u Lastovskom statutu.« *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 44 (2006): u tisku.

Dubrovnik, dakle, nije “razbio” dotadašnju vladajuću strukturu, nego je, uz priznanje autonomije, održao kontinuitet. Protokom vremena, doseljavanjem novog stanovništva, oligarhija moćnih starosjedilaca biva ugrožena. Da bi spriječili infiltraciju “novih”, Desislavići i Siračići, uz još nekoliko rodova koji su pripadali tom vladajućem starosjedilačkom krugu, odlučili su se na zatvaranje lastovskog Vijeća. Ispravno zaključuje Antun Cvitanić ustvrdivši da je oligarhijska tendencija pobijedila 1367. godine, kada je odredbom *Statuta* utvrđen način imenovanja u Vijeće i doživotno trajanje te službe.¹⁴⁰ Time je lastovsko društvo definitivno podijeljeno na dvije skupine: plemiće i neplemiće. A neplemićima je potpuno zatvoren put do bilo koje značajnije funkcije u obnašanju lokalne vlasti.

Sljedeća faza raslojavanja odvija se unutar plemićkog kruga. On nije jedinstven. Desislavići i Siračići dominiraju, uz njih se izdiže još nekoliko rodova, dok se drugi plemićki rodovi minoriziraju. Napetost lagano raste. Oligarhija povećava moć, ali smanjuje broj. Moćni postaju moćnijima, ali i sve usamljenijima. Pitanje je samo vremena kada će marginalizirana struja, koja može očekivati potporu već otprije obespravljenog sloja, dosegnuti kritičnu masu da bi mogla uspješno djelovati. Stvara se, dakle, nova podjela lastovskog društva. S jedne strane stoji moćnija ali malobrojnija plemićka skupina sa svojim malobrojnim neplemićkim pristašama, a s druge strane mnogobrojnija minorizirana plemićka skupina s mnogobrojnijim neplemićkim pristašama.

Kako te dvije struje, u kontekstu lastovske stvarnosti, stoje u odnosu prema Dubrovniku? Po prirodi stvari, otočka oligarhija želi dominaciju. Njoj smeta bilo kakvo dubrovačko upletanje, jer ono narušava njihovu stabilnu poziciju. Marginalizirana strana, pak, traži saveznika. Nemoćna da u okviru postojećeg sustava lokalne autonomije, zacementiranog zatvaranjem Vijeća 1367. godine, promijeni odnos snaga, ona traži protekciju u Dubrovniku. Interes je obostran, jer ni Dubrovniku ne odgovara osamostaljena lokalna oligarhija, koja se može odmetnuti i izmaknuti kontroli. Lastovo je na dnu dubrovačkih prioriteta i zbog svoje udaljenosti, a i zbog gospodarskog režima koji se razlikuje od onog u ostalim dijelovima Republike. Vlasteoski rodovi ne dobivaju “poklone” s Lastova. Dubrovnik ima samo jedan cilj: neoskvrnjeni suverenitet nad otokom. I u tim okvirima treba sagledavati njegov intervencionizam. On će se miješati u lokalnu autonomiju samo ako osjeti da ona može dovesti u pitanje njegov

¹⁴⁰ Antun Cvitanić, »Lastovsko statutarno pravo.«, u: *Lastovski statut*, prev. Antun Cvitanić. Split: Književni krug, 1994: 141-142.

suverenitet. Stoga je osamostaljena lokalna elita njegov prirodni neprijatelj, a marginalizirana strana prirodni saveznik. Saveznik pomoću kojeg će kontrolirati otočku elitu.

To je, ukratko, društvena klima na Lastovu koja prethodi buni.

Analiza pobunjeničkog i lojalnog kruga

Pošto smo upoznali kolovođe pobune, njihove pristaše i rodove koji ne sudjeluju u pobuni, pokušajmo posložiti bitne činjenice:

1) Među kolovodama pobune omjer plemićkih i neplemićkih rodova je 10:0, među ostalim pobunjenicima 11:15, a među “nеспomenutima” (lojalnima) 20:37. Jasan je staleški karakter pobune.

2) Blisko srodstvo svih 10 kolovođa pobune govori o jasnoj rodovsko-klanovskoj pozadini pobune. To nije pobuna plemstva, nego samo jednog, srodenog dijela plemstva.

3) 5 od 10 kolovođa pripada plemićkim rodovima Desislavićima i Siračićima, najmoćnijim rodovima još iz vremena prije ulaska u okvire dubrovačke države.

4) Kolovođe bune bili su dobro pozicionirani u lokalnoj hijerarhiji. Jedan je bivši kancelar, a drugi je kancelar u vrijeme bune.

5) Kolovođe bune imaju osobne razloge za netrpeljivost prema Dubrovniku. Jedan od njih je bivši kancelar, koji je uz pomoć dubrovačkih vlasti razvlašten zbog malverzacija.

6) Omjer između pobunjenih i lojalnih plemićkih rodova u korist lojalnih (12:20) ukazuje da je dotad moćnija strana “u ćorsokaku”.

7) Među pobunjenicima nema nijednog novoprimitljenog plemićkog roda (Dobrićević, Dragošević, Gišljčić). U njima su Dubrovčani gledali svoje saveznike, oni su, uostalom, i bili primani uz pritisak Dubrovčana i “za zasluge i vjerne usluge dubrovačkoj vladi”.¹⁴¹ Na strani pobunjenika su, dakle, starosjedićki rodovi koji brane svoje ranije stečene pozicije.

¹⁴¹ *Lastovski statut*, glava XCIII. Dubrovčani su i poslije pobune u Vijeće infiltrirali svoje pristaše: godine 1618. u Vijeće je primitljen Marin Lukin Vukelj (Lastovski statut, glava CXLII), a 1669. Petar Fulmiz, po odluci dubrovačkog Malog vijeća, primitljen je “posebnom milošću” zbog zasluga “ne ukidajući time... statutarne odredbe, zakone i običaje lastovske komune” (Lastovski statut, /glava CLXXXVII/).

8) Omjer 12:20 između pobunjenih i lojalnih lastovskih plemićkih rodova, a omjer 12:37 između pobunjenih i lojalnih lastovskih neplemićkih rodova ukazuje da se većina neplemićkih rodova protivi pobuni. Nerazmjer između pobunjenih i lojalnih neplemićkih rodova (u korist lojalnih) ukazuje da buna nipošto nema socijalni karakter.

9) Nesmiljen odnos pobunjenika prema lojalnim Lastovcima, bilo plemićima (Dobričević) ili neplemićima (Siketić), oduzimanje i prisvajanje njihove imovine u vrijeme kada je otok izvan dubrovačke kontrole, pokazatelj je oštine unutrašnjeg lastovskog sukoba.

Interpretacija

Može li se, u svjetlu ovih činjenica, postaviti teza da je skupina Lastovaca pokušala izmanipulirati i Mlečane i Dubrovčane? Stidljivu naznaku ove teze iznio je Tonko Jurica primijetivši: "Činjenica da će se na čelu pobune naći ljudi sa solidnim godišnjim приходima nije beznačajna."¹⁴² Odnosno: "Osobni interesi često su se skrivali pod plaštem zajedničkih interesa pa su se pojedinci, zvanično se boreći za samoupravu, *de facto* borili za vlastiti pro-bitak."¹⁴³ Jurica ipak nije dalje razrađivao tu tezu, nego se opredijelio za stereotipni pogled o politici Dubrovnika koja je "oduvijek težila totalnom potčinjavanju" i "otočkom prkosu koji to nije mogao podnijeti",¹⁴⁴ slično kao i prije njega Lucijanović, koji je napisao: "vrela krv Lastovaca odvela ih je ovaj put toliko daleko, da su odlučili prekinuti sve veze s Dubrovnikom i predati se u ruke Krilatog Lava, zaboravivši strašno zlodjelo, koje je na njima izvršio dužd Orseolo II. g. 998."¹⁴⁵

Koliko god Mlečani bili skloni perspektivi da Lastovo postane sastavnim dijelom njihove Republike i koliko god Dubrovčani težili da Lastovo podvrgnu što sličnijoj jurisdikciji kakvu su imali na ostalim dijelovima svog teritorija, na listi prioriteta i jednih i drugih Lastovo je ipak pri dnu. Baš zbog toga se Dubrovnik i Mletačka Republika nisu sukobili oko Lastova prije. Pobuna Lastovaca ona je ključna točka koja će privući vojnike i brodovlje! Nisu li sami

¹⁴² T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 122.

¹⁴³ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 122.

¹⁴⁴ T. Jurica, *Lastovo kroz stoljeća*: 121.

¹⁴⁵ M. Lucianović, »Lastovo u sklopu Dubrovačke Republike.«: 262.

Lastovci i jedne i druge potaknuli da naglo promjene prioritete svoje politike i na sam vrh stave Lastovo, iako po svim strateškim interesima ono to nikako ne može biti?

Nema sumnje da Dubrovnik želi ojačati svoju jurisdikciju, da pokušava integrirati otok u svoj sustav razbijajući otočku autarhičnost. Pritom se, zacijelo, služi raznim metodama. Od legalnih, koje će se očitovati u odlukama vlasti, do neformalnih, stvaranjem pouzdanika i infiltracijom svojih pristaša u lastovsko Vijeće, pa i do najokrutnijih, kad ostala sredstva postanu bezuspješna (davljenje pobunjenih svećenika u dubrovačkoj tamnici, trovanje Paska Antice u Veneciji). No, usprkos svemu tome, Lastovo ima poseban položaj u okvirima Dubrovačke Republike i nijedan njezin teritorij nema ni približno takav stupanj autonomnosti! Treba li, dakle, u ovakvim dubrovačkim potezima iščitavati samo dubrovački cilj da suzbije otočku autonomiju, ili u takvim odlukama treba tražiti i reakcije na debalans odnosa snaga na samom otoku, i to u kontekstu svih mogućih reperkusija takvog debalansa, koji će se, kao što su i događaji oko bune potvrdili, očitovati i u dubrovačko-mletačkim odnosima? Ili su granice ciljeva dubrovačkog intervencionizma održanje suvereniteta, stabilnosti na otoku, odnosno pokušaj sprečavanja otočke oligarhije kao izvorišta nestabilnosti! Da je cilj tog intervencionizma upravo da se izbjegnu posljedice koje su se uslijed bune dogodile!

Nastanak bune i događaji koji su uslijedili nakon bune nesumnjiv su dokaz dubrovačke greške! Dogodilo se ono što su Dubrovčani najmanje željeli da se dogodi: konflikt s "gospodaricom" Jadrana s rizičnim ishodom. No, je li greška učinjena odlukom Senata od 22. studenog 1601. godine, kada je zadržala u autonomiju Lastova, ili je greška u tome što je ta odluka prekasno donesena? Čini se da je ipak bliže istini interpretacija da je Dubrovnik zanemario opasnost koja se može dogoditi ako se stvori otočka oligarhija, odnosno prekasno uočio da se to već dogodilo! A kad je jednom zakasnio, više nije bilo dobrog poteza.

U svjetlu iznesenih činjenica lakše se može razumjeti i ponašanje Mletačke Republike! Odnosno, reakcija Mlečana u početku bune da "vrieme nije sada zgodno za to, te neka se Lastovljani umire",¹⁴⁶ nije hinjena. Ispravno će naglasiti Radovan Samardžić: "Lastovljani su se poslužili lukavstvom... i naterali

¹⁴⁶ Š. Ljubić, »O odnošajih među republikom Mletačkom i Dubrovačkom.«: 115.

providura da ih primi insinuiranom pretnjom da će se, inače, ponuditi napuljskom guverneru ili papi, a to Gospodarica Jadranskog mora nikad ne bi mogla dozvoliti.”¹⁴⁷

Završni rezultat također daje potporu ovakvoj interpretaciji. Unatoč vojnoj inferiornosti, Dubrovačka Republika zadržala je otok. Mletačka Republika nije ga mogla zadržati. Iako svjesna da “vrieme nije sada zgodno”, sredozemna velesila nasjela je na pobunjenički mamac.

Stoga mislim da bi se mogla dati sljedeća interpretacija uzroka lastovske bune: u lokalnoj konstelaciji odnosa snaga i interesa jedna skupina dobro pozicioniranih starosjedilačkih lastovskih plemića, na čelu s potomcima župana Desislava, nametnula se i stvorila jedan vid oligarhije. Toj oligarhiji suprotstavila se druga skupina plemića ostvarujući protutežu uz pomoć centralne dubrovačke vlasti, koja lastovsku oligarhiju doživljava kao opasnost za suverenitet nad otokom. Stavljena pod kontrolu, nezadovoljna vladajuća skupina pokušava vratiti pozicije. Svoju borbu artikulira kao otpor protiv ugrožavanja otočke autonomije, pokušavajući proširiti krug svojih pristalica na otoku, u čemu djelomično i uspijeva. Vidjevši da u okviru Dubrovačke Republike nema šanse da se vrati na stare pozicije, koristi mletačke aspiracije i uspijeva sredozemnu velesilu involvirati u sukob koji njoj u tom trenutku nije u interesu. U konstelaciji tadašnjih europskih odnosa, pobunjenička akcija je osuđena na neuspjeh. Unatoč vojnoj inferiornosti i vojnom porazu, Dubrovačka Republika zadržala je otok, oligarhija je uništena, a autonomija Lastova u stvarnosti ograničena.

¹⁴⁷ R. Samardžić, *Veliki vek Dubrovnika*: 18-19.

THE LASTOVO REBELS OF 1602

NENAD VEKARIĆ

Summary

In 1602 the Island of Lastovo witnessed a rebellion against the central government of the Republic of Dubrovnik in which the rebels sided with Venice. Using documentary evidence and genealogical reconstruction, this article explores the causes of the revolt and identifies all of the 36 rebels cited in the sources (10 rebel leaders and 26 supporters) as well as their kinship ties. The analysis has provided us with the following results:

1. The ratio between the nobles and non-nobles among the rebel leaders is 10:0, among other rebels 11:15, and among the families which evidently remained faithful to Dubrovnik the ratio is 20:37. This clearly demonstrates that the revolt was class rooted.

2. Close kinship ties between the 10 leaders (Figure 1) reveal the family and clan background of the rebellion. It was not a general revolt of Lastovo's nobility, but limited to a group within it.

3. Five out of ten rebel leaders were the descendants of the Desislavić and Siračić nobility, the families whose power and influence had dated back to the times of before the Ragusan rule.

4. The 12:20 ratio between the noble families taking part in the revolt and those who remained loyal anticipates the former's dead end.

5. Among the rebels there were no 'new' entrants to the local nobility (after 1367) from the Dobrićević, Dragošević or Gišljić family. The Ragusans considered them allies since they had been permitted to join the ranks of the nobility thanks to "the merits and the loyal service to the Ragusan government". Thus siding with the rebels were ancient noble families who defended their formerly acquired positions.

6. The ratio 12:20 between the nobles who participated in the rebellion and those who did not, along with the 12:37 ratio between the rebels and the loyalists

in the non-noble ranks indicate that a considerable majority of the non-noble families resented the idea of revolt. An apparent disproportion between non-noble rebels and the loyalists (in favour of the latter) shows that the rebellion was not the product of social discontent.

With an aim to strengthen its jurisdiction over the area, Dubrovnik tended to disintegrate Lastovo's traditional autarchy. In doing so, during several centuries, the Republic government resorted to a variety of methods. From legislative measures to less formal methods involving lobbying and infiltration of the Republic adherents into the Lastovo Council, to extremely cruel but efficient means against some of the rebels (strangulation, poisoning). Yet, Lastovo was to hold a special position within the Republic of Dubrovnik and no other administrative unit enjoyed such a degree of autonomy. Are these Ragusan measures to be interpreted as the Republic's attempt to restrict the island's autonomy, especially in the events of 1601-1602? Or was it an effort to prevent the Lastovo oligarchy as a source of instability, with possible impact on Veneto-Ragusan status quo in the Adriatic? Was the wrong step taken when the Senate decided to interfere with Lastovo's autonomy on 22 November 1601 or was the decision brought too late? The likelihood is that Ragusan authorities failed to foresee the long-term risk of the establishment of the island oligarchy, that is, it lagged well behind the events to be able to make the right move.

In the light of the new interpretation of the Lastovo rebellion, one can find it easier to grasp the relative actions of the Venetian Republic. Its reaction during the first days of the unrest in that "it was not the right moment to act, and the Lastovo populace should be pacified" may be interpreted as sincere. The Lastovo rebels then resorted to cunning, and Venice rose to the rebels' bait. However, the Mediterranean super power soon showed to have other strategic priorities and abandoned the Lastovo cause.

Thus this leads the author to the following interpretation of the Lastovo rebellion and its likely cause: within the local political setting and under the leadership of the descendants of the chieftain (*župan*) Desislav a group of the old noble families rose to political prominence and created a certain form of oligarchy. They were confronted by a group of local noblemen supported by the central Ragusan government which considered the island oligarchy a threat to its sovereignty over Lastovo. Placed under control, the dissatisfied ruling faction tried to restore its positions. The rebels articulated their revolt in the form of resistance against restriction of the island autonomy, trying to arouse

the allegiance of many islanders, in which they partly succeed. Having realised that the framework of the Republic of Dubrovnik offered no prospects of restoration of its oligarchy, the group managed to involve Venice into the conflict, though seemingly uninterested at the time. Given the power constellation in Europe, the rebellion was doomed to failure. Regardless of the military inferiority, the Republic of Dubrovnik managed to retain the island and consolidate its sovereignty over the territory. In practice, this implied the fall of Lastovo's oligarchy and the limitation of the island's autonomy.

